

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

de meerwaarde
van de steunfunctie
cultuur

een bijdrage aan
de versterking van de
culturele identiteit
van de provincie

Zwolle, augustus 1993

C u l t u r e l e   R a a d   O v e r i j s s e l

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

INHOUD	PAG.
Inleiding	1
Provinciaal cultuurbeleid	2
Steunfunctie	4
Kunstzinnige vorming en Amateurkunst	6
Musea en streekcultuur	8
Meerwaarde	10
Samenvatting	13
Aanbevelingen	15

BIJLAGE

Inleiding

In deze notitie wordt nader ingegaan op de betekenis van de steunfunctie cultuur voor het provinciale beleid.

Daarbij gaat het er niet alleen om te pleiten voor een meer geïntegreerd en op onderdelen versterkt cultuurbeleid, maar ook om te wijzen op de meerwaarde die ontstaat bij een brede inzet van het cultuurbeleid in combinatie met andere beleidsterreinen.

De steunfunctie cultuur blijkt een zeer geschikt instrument om bij te dragen aan de ontwikkeling van een veelzijdige culturele infrastructuur en de netwerken die daarin functioneren. Naar de lokale instanties is daarbij sprake van een complementaire aanpak.

Deze capaciteit is in te zetten voor de ontwikkeling van brede beleidsprojecten gericht op de bevordering van cultuurparticipatie en cultuurbehoud.

Voorbeelden uit andere provincies laten zien dat de provinciale steunfunctie cultuur niet alleen een belangrijke schakel kan zijn in de taakverdeling tussen overheden op het gebied van kunst en cultuur, maar ook in breder beleidsverband kan bijdragen aan de versterking van de culturele identiteit van de provincie en als zodanig aan de kwaliteit van het leefklimaat in de provincie als woon-, werk-, recreatie- en vestigingsgebied.

Achtereenvolgens worden het provinciale cultuurbeleid en het fenomeen steunfunctie beschreven.

In deze notitie gaan we niet zo zeer in op de steunfunctie professionele kunst, maar vooral op de steunfuncties kunstzinnige vorming en amateurkunst en op de ondersteuning van de musea en streekcultuur.

Voor de eerste twee sectoren geldt voor de provincie een wettelijke grondslag in het kader van taakverdeling tussen overheden.

De ondersteuning van musea en streekcultuur is belangrijk in verband met de noodzaak tot cultuurbehoud, maar ook kan gewezen worden op de mogelijkheden die hier liggen voor de profilering van de provincie in toeristisch-recreatieve zin.

Tenslotte wordt ingegaan op de situatie in Overijssel wat betreft deze steunfuncties en wordt een aantal aanbevelingen gedaan.

Provinciaal cultuurbeleid

Taakverdeling overheden

Op het gebied van het cultuurbeleid is in ons land getracht tot een zekere afbakening van taken en verantwoordelijkheden tussen de drie overheden te komen.

Bij de vereveningsoperatie op het gebied van theater en muziek en de herinrichting van het museumbestel halverwege de jaren tachtig, is benadrukt dat het rijk in de eerste plaats verantwoordelijk is voor het landelijke aanbod, de gemeenten voor afname en de provincie voor spreiding, afstemming en participatie.

De provincies hebben de zorg voor de culturele infrastructuur op regionaal en provinciaal niveau, waarbij het accent ligt op de diversiteit en spreiding van het cultuuraanbod in het verzorgingsgebied.

De provincie geeft eigen kleur aan dat aanbod door de kunstproductie op provinciale schaal te bevorderen en draagt de verantwoordelijkheid voor het aanbod van jeugdtheater. Verder is de provincie in het kader van het participatiebeleid verantwoordelijk voor de ondersteuning en kwaliteitsverbetering van de amateurkunst en de kunstzinnige vorming. In alle provincies zijn museumconsulenten werkzaam voor de ondersteuning van de musea.

Plaats van de provincie

Deze taakverdeling tussen de overheden heeft echter geen wettelijke basis, zodat de autonomie van de provincie op het gebied van kunst en cultuur vrij groot is.

Tot nu toe is alleen ten aanzien van het bibliotheekwerk en de kunstzinnige vorming/amateurkunst (steunfunctie) de taakverdeling in een wet, de Welzijnswet, vastgelegd.

In 't algemeen kan de huidige plaats van de provincie tussen rijk en gemeenten worden gezien als die van intermediair: de provincie fungeert als een scharnier tussen rijkseisen en gemeentelijke wensen. Op basis van die functie oefent de provincie een aantal coördinerende, initiërende, stimulerende en plannende taken uit.

Steeds meer wordt cultuurbeleid bij de provincies beschouwd als facet bij andere beleidsterreinen, zoals economie, toerisme en recreatie, educatie en sociale ontwikkeling.

In een aantal provincies heeft dit geleid tot de ontwikkeling van 'brede' projecten waarbij gebruik gemaakt wordt van de inzet vanuit de verschillende steunfuncties op het gebied van de culturele infrastructuur en de daarin functionerende netwerken. In deze notitie geven wij enige concrete voorbeelden van dergelijke projecten.

Culturele identiteit

Bij de vormgeving van het cultuurbeleid door de provincie speelt het 'cultuur-eigene' een steeds grotere rol.

Zowel de toenemende bezorgdheid voor het behoud van wezenlijke elementen van de eigen cultuur als de wens om de eigen cultuur (inter)nationaal uit te dragen spelen daarbij een rol.

De uitingen van eigen identiteit (feesten, festivals, muziek, theater, taal, monumenten, musea) hebben een functie zowel naar binnen, naar de eigen bewoners als naar buiten naar bezoekers en de buitenwacht. Steeds meer provincies zien het belang van een goed ontwikkeld cultuuraanbod voor de profilering van de provincie.

Profilering niet alleen ten opzichte van andere provincies binnen Nederland maar ook de laatste jaren ten opzichte van regio's in Europa.

Sommige provinciaal werkende voorzieningen en activiteiten overschrijden provinciegrenzen en ontstaat er 'landsdelige' samenwerking met andere provincies (ook over de landsgrens) als Europese regio.

Steunfunctie

De steunfunctie cultuur is eind jaren zeventig, begin jaren tachtig in de provincie geïntroduceerd.

In de taakverdeling tussen overheden op het gebied van de kunstzinnige vorming en de amateurkunst is de steunfunctie bij de provincie gekomen.

De term steunfunctie is uit de Welzijnswet afkomstig, in de steunfunctie worden de volgende elementen onderscheiden:

Steunfunctietaken

1. *Begeleiding*: het begeleiden en ondersteunen van uitvoerend kader bij de zelfstandige en verantwoorde toepassing van middelen ontleend aan de kunsten.
2. *Kadervorming/deskundigheidsbevordering*: het opleiden, scholen en vormen van mensen op een zodanige wijze dat zij op een specifiek terrein een begeleidende of leidende functie kunnen vervullen.
3. *Beleids- en strategie-advisering*.
4. *Incidentele administratief-organisatorische dienstverlening*.
5. *Bemiddeling, afstemming*: het regelend en organiserend functioneren tussen de verschillende instellingen en groepen onder meer ten einde tot (betere) onderlinge afstemming en samenwerking te komen.
6. *Documentatie en informatieverstrekking*: het verzamelen en beschikbaar stellen van voor het werkveld relevante informatie.
7. *Onderzoek en studie*.
8. *Ontwikkeling*: uitvoerend werk met een tijdelijk karakter om aan een discipline, in een regio of aan een doelgroep een stimulans te geven.

Taken museumconsulent

Sinds de jaren zeventig heeft zich binnen de museumwereld op professioneel niveau ook een steunfunctie ontwikkeld, die van museumconsulent.

De provinciaal museumconsulent heeft in algemene zin tot taak de professionalisering van de musea binnen de eigen provincie te bevorderen. Deze taakstelling laat zich herleiden tot de volgende deeltaken:

1. signalering
2. advisering
3. scholing
4. bevorderen samenwerking/collegiale contacten
5. doorverwijzen naar specialisten
6. collectieve publiciteit
7. materiële dienstverlening
8. belangenbehartiging
9. informatieverstrekking
10. coördinatie, stimulering en sturing.

Centrale steunfunctie-instituten

In de verschillende provincies zijn in de loop der jaren verschillende centrale steunfunctie-organisaties op het gebied van kunstzinnige vorming, amateurkunst en museumondersteuning ontstaan. Voor de kunstzinnige vorming is meestal gekozen voor een regionale structuur gecombineerd met een provinciaal steunpunt.

Met het wegvallen van de adviesfunctie is in de loop van de jaren tachtig een aantal provinciale culturele raden 'omgebouwd' tot steunfunctie- en ontwikkelingsinstituut. Behalve de steunfunctie KV en AK en de museum/streekcultuur ondersteuning ontstonden daarbij ook steunfuncties op het gebied van de professionele kunst (beeldende kunst en podiumkunsten).

Bij deze steunfunctie-instituten, maar ook bij culturele raden die hun adviesfunctie behielden, zien we een toename van uitvoerende taken (ontwikkelingsfunctie), zoals bij de Culturele Raden van Noord- en Zuid-Holland.

De laatste ontwikkeling op dit gebied wordt gevormd door de recente samenvoeging van een aantal (tot op dat moment zelfstandige) steunfuncties op het gebied van kunst en cultuur tot één provinciaal kunst- en cultuurinstituut (zie bijlage), dat geschiedde in Gelderland (1992), in Drenthe (1993) en in Friesland (1993).

Amateurkunst en kunstzinnige vorming groeien steeds meer naar elkaar toe waarbij ook de relatie met de professionele kunst sterker wordt. Deze ontwikkeling eist een afstemming van activiteiten, niet alleen van uitvoerend werk op lokaal niveau, maar ook van de ondersteuning en coördinatie op provinciaal niveau.

Begeleiding, kadervorming, advisering en bemiddeling kunnen het meest effectief op regionale en provinciale schaal worden uitgevoerd. Op dit niveau kunnen de steunfunctie-activiteiten en de uitvoerende activiteiten op elkaar afgestemd worden en aan elkaar gekoppeld. Zo kan een goede complementaire aanpak naar de lokale situatie ontstaan. Tevens kan op regionaal en provinciaal niveau een overzicht van activiteiten worden verkregen waardoor een goede coördinatie en stimulering mogelijk is.

De provinciale schaal is bij uitstek geschikt om samenhang zichtbaar te maken door de kwalitatieve ondersteuning van onderwijs en amateurkunst op plaatselijk en regionaal niveau en tegelijkertijd door ondersteuning en stimuleren van professionele activiteiten en producties in de provincie.

Kunstzinnige vorming en amateurkunst

In de jaren zeventig/tachtig wordt het beleid van de rijksoverheid op het gebied van de kunstzinnige vorming en de amateurkunst gedecentraliseerd. Rijk, provincie en gemeente houden zich bezig met de subsidiëring van de kunstzinnige vorming en amateurkunst. Het rijk subsidieert de landelijke organisaties en projecten van landelijke betekenis, de provincies zijn verantwoordelijk voor de steunfunctie en projecten op provinciale schaal, de gemeenten subsidiëren het uitvoerende werk.

Steunfunctie kunstzinnige vorming

Omdat de steunfunctie kunstzinnige vorming zich voor een belangrijk deel op het onderwijs richt is het de vraag of de verantwoordelijkheid hiervoor niet bij het onderwijs zelf (ministerie van O&W) zou moeten liggen. De meeste provincies hebben echter, gezien het inhoudelijke belang van de steunfunctie en de moeizame ontwikkelingen wat betreft cultuureducatie binnen het ministerie van O & W, gekozen voor de uitvoering van een eigen beleid op het gebied van de kunstzinnige vorming naar het onderwijs.

De provincie kan een belangrijke rol spelen op het gebied van de cultuureducatie voor het onderwijs, omdat zij de enige overheid is die op dat terrein een integraal beleid kan voeren. Daardoor worden cultuur en onderwijs beter op elkaar afgestemd.

Het accent op cultuureducatie kan worden beschouwd als een diepte-investering in kunst- en cultuurparticipatie.

Voor een aantal provincies vormt de bevordering van cultuurparticipatie één van de kerntaken op het gebied van de sociale en culturele leefomgeving. Voor culturele educatie geldt dat in 't bijzonder.

De belangrijkste mogelijkheid tot bevordering van het culturele en historische bewustzijn ligt immers in de jeugd, dus via het onderwijs.

Structuur en budget

Het belang dat provincies hechten aan dit beleidsonderdeel kan afgelezen worden aan de inspanningen die getroost worden om een verzorgingsstructuur voor de kunstzinnige vorming in stand te houden.

De middelen die daarvoor ingezet worden, variëren van f 5,8 miljoen in Gelderland tot f 660.000,-- in Overijssel. Gemiddeld gaat het per provincie om circa f 2 miljoen.

Overijssel is daarmee de provincie die zowel wat betreft middelen als de ontwikkeling van een al dan niet gedecentraliseerde verzorgingsstructuur onderaan komt.

In de bijlage is een overzicht opgenomen waarin de diverse modellen voor de verzorgingsstructuur die de provincies hanteren met de meest recente financiële gegevens opgenomen.

Steunfunctie amateurkunst

Evenals dat het geval is met de kunstzinnige vorming wordt vanaf 1980 de steunfunctie amateurkunst een verantwoordelijkheid van de provincie.

Sindsdien worden in de verschillende provincies de steunfunctietaken AK uitgevoerd door (voor een deel door het rijk gedecentraliseerde) functionarissen vanuit een provinciaal steunfunctie-instituut en door een aantal provinciale amateurkoepels.

Herwaardering amateurkunst

De laatste jaren is er sprake van een herwaardering van de amateurkunst. Recent onderzoek, het SCP-Rapport: 'De kunstzinnige burger', geeft aan dat het aantal amateurkunstbeoefenaren aanzienlijk is en (in tegenstelling tot deelname aan professionele kunstuitvoeringen) sinds 1975 redelijk stabiel is gebleven. Aangenomen wordt dat dit aantal in verband met toegenomen vrije tijd in de toekomst zal toenemen. Het rapport wijst op de duidelijke relatie tussen het actief beoefenen van kunst en de receptie ervan.

Tenslotte concludeert het rapport dat de sociale samenstelling van de beoefenaren van amateurkunst grotendeels in overeenstemming is met de samenstelling van de gehele bevolking. Dit vergeleken met de participatie aan overige cultuuruitingen, waarbij met name de hoge inkomens- en opleidingsgroepen zijn vertegenwoordigd.

De uitkomsten van het onderzoek geven aan dat amateurkunst bijdraagt aan het in stand houden en bevorderen van maatschappelijke verbanden, de actieve en passieve cultuurparticipatie bevordert en bijdraagt aan de persoonlijke vorming van individuen.

Nieuwe aanzetten amateurkunstbeleid

Zowel bij het rijk als bij een aantal provincies hebben de uitkomsten van het rapport geleid tot nieuwe aanzetten wat betreft het amateurkunstbeleid.

Daarbij wordt in de provincies aangeknoopt bij ontwikkelingen in de amateurkunst zelf. Tegenwoordig streeft een aantal amateurkunstenaars artistieke prestaties na, de overgang naar professionele kunst in die gevallen is vaak nog maar één stap. Deze groep van semi-professionele kunstenaars draagt bij aan het culturele klimaat binnen de provincie, zij leveren een kwalitatief goed produkt af, dat interessant is voor de toeschouwers, zeker in provincies waar weinig professionele kunst wordt aangeboden.

Een aantal provincies investeert dan ook in de opleiding van deze semi-professionelen (regie- en dirigentencursussen, amateurtheaterschool) en stellen een productie- of projectenfonds ter beschikking, waaruit incidentele amateurkunstproducties of activiteiten (festivals, circuits) gerealiseerd kunnen worden, die een uitstraling hebben naar de gehele provincie.

Musea en streekcultuur

De bakermat van het museumconsulentschap ligt in de provincie Gelderland. Voordat er in enige andere provincie een museumconsulent werd benoemd, vervulde de directeur van het Gelders Oudheidkundig contact in Gelderland al deze functie.

Vanaf begin jaren zeventig werden in verschillende provincies museumconsulenten benoemd, met uitzondering van de provincie Flevoland zijn thans in alle provincies museumconsulenten werkzaam.

De organisatiestructuur van waaruit de museumconsulenten hun werkzaamheden verrichten verschilt onderling nogal. Zes museumconsulenten zijn werkzaam binnen een museaal samenwerkingsverband, drie consulenten zijn stafmedewerker van een provinciale raad of steunfunctie-instituut, twee consulenten hebben een min of meer autonome status en één is werkzaam vanuit een provinciaal museum (zie bijlage).

Ondersteuning kleine musea

De provinciaal museumconsulent is vooral als generalist werkzaam.

Het werkterrein omvat alle facetten van het museumbedrijf. Het gaat hierbij om beleidsmatige, bedrijfsmatige, vakinhoudelijke, museumtechnische, educatieve en public relations aspecten.

Het merendeel van de provinciale museumconsulenten vervult de taken in het kader van een provinciale steunfunctie.

Bij een aantal zijn de bureaus van waaruit de consulenten hun werkzaamheden verrichten in de loop der jaren, mede dankzij aanzienlijke personele en financiële ondersteuning van de eigen provinciale overheid, uitgegroeid tot professionele, dienstverlenende instituten met een duidelijk uitvoerende taakopdracht, in 't bijzonder gericht op de dagelijkse museumpraktijk. Bij enkele consulenten heeft deze taakopdracht tevens geleid tot de introductie van deelspecialisaties met taken die door afzonderlijke functionarissen worden vervuld, bijvoorbeeld op het gebied van educatie, documentatie en conservering.

In enkele provincies beschikken de consulenten over goed geëquipeerde faciliteiten met betrekking tot conservering/restauratie en behoud museumobjecten. Het betreft hier onder meer restauratie-ateliers en/of een provinciaal museumdepot.

Praktisch iedere provincie beschikt over een museumfonds of -krediet waarop musea een beroep kunnen doen (zie bijlage).

Situatie Overijssel

In Overijssel konden we tot 1992 dankzij een ISP-subsidie beschikken over een parttime museumconsulent, ondergebracht bij de Culturele Raad Overijssel.

Deze formatieplaats kwam in 1992 vanwege de ISP-bezuiniging te vervallen. Op dit moment vormt het museumconsulentschap een onderdeel van de werkzaamheden van de consulent geschiedenis en cultuurbeheer van de Raad (eveneens een parttime functionaris die twee dagen hiervoor ter beschikking heeft).

Overijssel kent geen speciaal museumfonds of -krediet. Vanwege deze laatste omstandigheid hebben ook maar weinig musea een beroep kunnen doen op het landelijk Deltaplan.

Streekcultuurbeleid

De meeste provincies beschouwen streekcultuurbeleid als een zelfstandig beleidsterrein naast het algemeen cultuurbeleid.

De beoefening van streekcultuur is voornamelijk een zaak van vrijwilligers en particuliere verenigingen. Diverse activiteiten en evenementen worden echter mogelijk gemaakt door overheidssubsidiëring. Deze subsidiëring varieert van een aantal miljoen in provincies als Noord-Brabant en Friesland tot enige tonnen in provincies als Overijssel en Flevoland (zie bijlage).

De doelstellingen van het provinciaal streekcultuurbeleid zijn divers. Een belangrijk motief vormt behoud en benadrukking van de eigen identiteit van de regio en in het verlengde daarvan de provincie. Het stimuleren van de streektaal wordt gezien als middel tot emancipatie van de streek. Ook wordt in de streekcultuur een belangrijk instrument gezien om de participatie aan de algemene cultuur te bevorderen. Tenslotte, maar niet in de laatste plaats, vormt voor steeds meer provincies het culturele erfgoed onderdeel van het toeristisch-recreatief aanbod van de provincie. Gezien de promotionele effecten van dit aanbod richten nogal wat provincies zich de laatste jaren op cultuurtoeristische projecten. Het mes snijdt daarbij aan twee kanten, het culturele erfgoed kan het toerisme bevorderen, maar tevens kan het toerisme bijdragen aan de instandhouding van dit erfgoed. Een toenemend bezoekersaantal betekent een grotere cultuurparticipatie en daarmee een groter draagvlak. Bovendien kan toerisme leiden tot nieuwe geldstromen.

Subsidies en functionarissen

De meeste provincies kiezen voor de combinatie van het subsidiëren van particuliere organisaties en steunfunctionarissen (cursusactiviteiten). Ook kennen verschillende provincies een publikatiefonds voor uitgaven op het gebied van de streekcultuur.

Een groeiend aantal provincies (momenteel 5) heeft de aanstelling van een begeleider regionale geschiedenis/provinciaal historicus mogelijk gemaakt, die amateurhistorici ondersteunt en bemiddelt tussen amateur- en vakhistorici.

De drie noordelijke provincies hebben streektaalfunctionarissen aangesteld om het gebruik van de streektaal te stimuleren.

Elke provincie heeft tenslotte één of meerdere provinciaal archeologen, die zowel door het rijk als door de provincie worden betaald.

Overijssel beschikt over één parttime steunfunctionaris geschiedenis en streekcultuur bij de CRO (2 dagen).

Verder worden twee streekacademies (IJsselakademie en Twente Akademie) gesubsidieerd. Voorts wordt de Vereniging van Overijssels Regt en Geschiedenis (VORG) gesubsidieerd, evenals de uitgave van het Jaarboek Overijssel. Voor projecten instandhouding streekcultuur en bestudering regionale cultuur is een bescheiden fonds beschikbaar (f 25.000,-).

Overijssel besteedt van alle provincies het minst aan streekcultuur en regionale geschiedenis (zie bijlage).

Meerwaarde

De steunfunctie cultuur blijkt een geschikt instrument te zijn voor een geïntegreerd cultuurbeleid gericht op de actieve en receptieve cultuurparticipatie in de provincie en het in stand houden en stimuleren van (semi)professionele voorzieningen en activiteiten op het gebied van de kunsten en het cultuurhistorisch erfgoed.

Maar er is meer.

Door effectief gebruik te maken van het instrument steunfunctie en de infrastructuur en netwerken die door de verschillende steunfuncties zijn ontwikkeld en onderhouden, kunnen bredere projecten, waarbij dwarsverbanden worden gelegd naar andere beleidsterreinen zoals onderwijs, toerisme en recreatie, monumentenzorg, landschapsontwikkeling, sociale ontwikkeling en emancipatie, in de provincie worden opgezet en uitgevoerd.

De relatie tussen provinciaal kunstenaarsaanbod, musea, monumenten en toerisme/recreatie kan verder worden ontwikkeld. Musea en monumenten vormen op zichzelf al trekpleisters, ze kunnen tevens een rol spelen bij culturele manifestaties. Een historische bebouwing, een bijzonder landschap kan daarbij dienen als decor of als uitgangspunt. Cultuurprogramma's kunnen bijdragen aan de emancipatie van bepaalde groepen in de maatschappij zoals jongeren, ouderen en allochtonen. Cultuurparticipatie opgevat als wezenlijk onderdeel van een provinciaal beleid gericht op de kwaliteit van de sociale en culturele omgeving.

Twee brede projecten

Hieronder de beschrijving van twee van dergelijke brede projecten, die door provincies de afgelopen jaren zijn ontwikkeld.

Het eerste voorbeeld, het project: 'Culturele Vernieuwing' startte enige jaren geleden op initiatief van de provincie Zuid-Holland. Het project: 'Toer-in' in Noord-Holland is ontstaan uit een samenwerking tussen de Culturele Raad Noord-Holland en de provinciale VVV aldaar en wordt al vele jaren door de provincie financieel ondersteund.

Culturele Vernieuwing

Het project 'Culturele Vernieuwing' is bedoeld voor de periode 1991-1995 en richt zich op de vergroting van de cultuurparticipatie door een vernieuwing van zowel het instrumentarium als het aanbod. Dat beleid wordt vorm gegeven in nauwe samenwerking met gemeenten en (provinciale steunfunctie)instellingen.

Doelstellingen zijn:

- Vergroting van verscheidenheid en intensiteit van het aanbod.
- Vergroting en verscheidenheid en intensiteit van deelname van groepen burgers, met extra aandacht voor jongeren, ouderen en allochtonen.
- Aansluiting bij processen van sociale en bestuurlijke vernieuwing.
- Regiobenadering met nadruk op centrumgemeenten.
- Projectmatige aanpak.

Algemeen doel van het voorstel is om de cultuursector aan de hand van een kaderplan zoveel mogelijk geïntegreerd een bijdrage te laten leveren aan de vergroting van de cultuurdeelname.

Cultuureducatie en cultuurparticipatie vormen hierbij sleutelbegrippen. Als maatschappelijk effect wordt verwacht: door de geïntegreerde aanpak van het provinciaal kunstenbeleid, de nauwe samenwerking met beleidssectoren toerisme en recreatie, de projectmatige aanpak en de prioriteit voor cultuureducatie en -participatie ten aanzien van groepen die niet of nauwelijks aan kunst en cultuur deelnemen, een substantiële bijdrage te leveren aan het culturele leven en daarmee aan het leefklimaat van de provincie.

Met het project moet proefondervindelijk worden vastgesteld welke methoden en middelen werkzaam zijn om de culturele potenties van de provincie Zuid-Holland te versterken zodat ze beter benut worden door de burgers.

Het project moet worden gezien als een inspanning van alle betrokkenen - provincie, gemeenten, instellingen en burgers - om daartoe op korte termijn mogelijkheden te ontwikkelen, die op langer zicht een nieuwe structurele aanpak kunnen teweegbrengen. Beschikbaar budget in kader van nieuw beleid: f 1.400.000,-- (1990-1994 cumulatief).

Toer-in

De relatie tussen cultuur en toerisme/recreatie heeft in Noord-Holland gestalte gekregen in de jaarlijkse Toer-in, de cultureel-toeristische zomermanifestatie van half mei tot half september, waarin culturele evenementen (tentoonstellingen, orgeltochten, lokatieprojecten, lokale festivals en tal van uitvoeringen van verschillende kunstdisciplines) worden gepresenteerd in een toeristisch-recreatief kader.

Doel:

- Bewustwording van en deelname aan aspecten van het Noordhollandse culturele en historische erfgoed en hedendaagse architectuur en kunstuitingen.
- Promotie van Noord-Holland als provincie met kwalitatief hoogwaardige culturele recreatieve en toeristische attracties.
- Verbetering en ontwikkeling van de culturele infrastructuur door het inschakelen van lokale organisaties.

Kenmerk van de Toer-in is de veelheid van kleinschalige activiteiten. Het huidige programma is door de grote diversiteit en spreiding (in regio's en activiteiten) aantrekkelijk voor zowel toeristen als dagrecreanten en eigen bewoners.

Er is sprake van verschillende kunstvormen, alsmede landschappelijke en/of historische raakvlakken, terwijl wordt ingehaakt op een aantal bestaande activiteiten, waarbij professionele en amateurkunst hand in hand gaan.

De bijdrage uit het cultuurbudget van de provincie is onder meer bestemd voor aanvullende subsidies voor verschillende evenementen, onder voorwaarde dat die in kwalitatief opzicht van voldoende gewicht zijn en aansluiten bij het thema van de Toer-in (jaarlijks wisselende thema's). Op die manier wordt met zo'n f 125.000,-- aan provinciale middelen voor meer dan f 1 miljoen gegenereerd aan lokale en regionale culturele evenementen.

De bijdrage uit het provinciale budget van Economische Zaken wordt onder meer besteed aan het uitbrengen van een jaarlijks magazine, de 'Toer-in wijzer', een voor een toerist en recreant onmisbare cultuurtoeristische gids (met actuele agenda).

Samenvatting en aanbevelingen

Provinciaal cultuurbeleid

In toenemende mate wordt cultuurbeleid bij de provincie als een belangrijk onderdeel gezien van het totale beleid in provincies. Dit geldt niet alleen voor de cultuur an sich, maar ook wordt cultuurbeleid steeds meer beschouwd als belangrijk facet bij andere beleidsterreinen zoals economie, toerisme en recreatie, onderwijs en sociale ontwikkeling.

De betekenis van cultuur voor beeldvorming, uitstraling en identiteit wordt steeds meer onderkend.

In de huidige discussie over het takenpakket van de provincie kristalliseren zich op het gebied van de cultuur twee kerntaken uit:

Cultuurparticipatie, als wezenlijk onderdeel van provinciaal beleid ten aanzien van de kwaliteit van de culturele en sociale omgeving, en *cultuurbehoud*, behoud van die elementen die als tastbare uitdrukking van het verleden een bijdrage leveren aan het zelf bewustzijn van de historische identiteit van de provincie.

Deze uitgangspunten sporen met hetgeen het rijk als essentie van haar beleid op dit terrein ziet: de publieksparticipatie aan de cultuur vergroten en daarnaast een halt toe te roepen aan het verval van het cultureel erfgoed.

Steunfunctie cultuur

Door een integrale aanpak van het provinciaal kunst- en cultuurbeleid en de nauwe samenwerking met andere beleidssectoren kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan het culturele leven en daarmee aan het leefklimaat in de provincie.

Daarbij kan gebruik gemaakt worden van instrumenten die in het kader van cultuurbeleid op provinciaal niveau in de loop der jaren ontwikkeld zijn.

De steunfunctie kunst en cultuur blijkt op provinciale schaal een zeer geschikt instrument te zijn, zowel om de actieve en receptieve cultuurparticipatie te bevorderen als van voorzieningen en activiteiten op het gebied van de (semi)professionele kunst en het cultuurhistorisch erfgoed te ondersteunen en te stimuleren.

Kunstzinnige vorming

Voor een aantal provincies vormt de bevordering van de kunstzinnige vorming in het onderwijs een belangrijk onderdeel van hun cultuurbeleid. Het accent op cultuureducatie wordt gezien als een diepte investering in de kunst- en cultuurparticipatie. De belangrijkste mogelijkheid tot bevordering van het culturele en historische bewustzijn ligt immers in de jeugd, dus via het onderwijs.

Veel provincies besteden aanzienlijke middelen om een vaak regionaal opgezette verzorgingsstructuur voor de kunstzinnige vorming in stand te houden.

Amateurkunst

Zo investeert een aantal provincies ook in de amateurkunst door provinciale ondersteuning en goede opleidingsvoorzieningen (amateurtheaterscholen) te realiseren. Productie- en/of projectfondsen maken het mogelijk amateurproducties of activiteiten (festivals, circuits) te subsidiëren, die een uitstraling hebben naar de hele provincie.

Op het gebied van cultuurbehoud beschouwen veel provincies de

Ondersteuning van kleine musea ondersteuning van de kleine musea en de streekcultuur in de provincie als een essentiële taak.

In een aantal provincies kunnen de museumconsulenten zelfs beschikken over goed geëquipeerde faciliteiten voor conservering/restauratie en behoud museumobjecten. Men bezit restauratie-ateliers en/of een museumdepot.

Praktisch alle provincies beschikken over een museumfonds of -krediet waarop de musea een beroep kunnen doen voor hoogstnoodzakelijke aanpassingen of verbeteringen.

In een aantal provincies zijn provinciale historici en streektaalfunctionarissen aangesteld.

Behalve behoud spelen ook andere doelstellingen een rol bij de ondersteuning, zoals de versterking van de eigen identiteit van de provincie en het promotioneel uitdragen daarvan als aantrekkelijk onderdeel van het toeristisch-recreatief aanbod van de provincie.

Culturele identiteit provincie

Tenslotte laten voorbeelden uit andere provincies zien hoe de provinciale steunfunctie niet alleen een belangrijke schakel kan zijn in de taakverdeling tussen overheden op het gebied van kunst en cultuur, maar ook kan bijdragen aan de versterking van de culturele identiteit en het leefklimaat in de provincie als woon-, werk-, recreatie- en vestigingsgebied.

Situatie in Overijssel

Wat opvalt is dat Overijssel in vergelijking met andere provincies veel minder investeert in de steunfunctie kunst en cultuur. Dit geldt voor steunfuncties waarover duidelijk afspraken zijn gemaakt tussen de overheden zoals kunstzinnige vorming en de amateurkunst, maar ook voor de ondersteuning van de kleine musea/streekcultuur, die voor veel provincies juist van belang worden geacht voor de versterking van de identiteit en profilering van de provincie.

Weliswaar beschikt Overijssel over een centraal steunfunctie-instituut in de Culturele Raad Overijssel (in de jaren tachtig van adviesorgaan omgezet in ondersteunings- en ontwikkelingsinstituut voor kunst en cultuur), maar door achtereenvolgende bezuinigingen is de capaciteit op genoemde sectoren sterk teruggelopen. Nog onzeker is of één van de beide consulenten amateurkunst (provinciaal toneeladviseur) wegens bezuinigingen na dit jaar nog beschikbaar blijft.

Behalve het achterblijven in capaciteit, knelt in Overijssel ook het ontbreken van flexibele budgetten die voor de verschillende sectoren ingezet kunnen worden voor activiteiten op de verschillende werkvelden en voor de hoogstnoodzakelijke behoudszaken in de museumsector.

Plannen om in Overijssel tot gezamenlijke of integraal opgezette projecten te komen zoals een soort Toer-in programma, kunnen om die reden niet van de grond komen.

Daarmee laat de provincie kansen liggen om de steunfunctie beter in te zetten bij het realiseren van een aantal belangrijke doelstellingen op het gebied van het provinciaal cultuurbeleid.

Aanbevelingen

Ook zonder dat Overijssel er voor kiest het voorbeeld van andere provincies te volgen wat betreft de uitbouw van de steunfunctie cultuur, kunnen de effecten van de bestaande steunfunctie versterkt worden door een aantal minder ingrijpende maatregelen.

- In 1992 is in Overijssel een ingrijpende bezuiniging uitgevoerd op de steunfunctie kunstzinnige vorming, daarbij is de regionale verzorgingsstructuur voorzover die zich had kunnen ontwikkelen, opgeheven.

Op basis van het restantbudget (circa 6,6 ton) is door de CRO op verzoek van de provincie een programma cultuurbemiddeling voor het basisonderwijs ontwikkeld.

Met dit programma wordt in feite maar één onderdeel van de kunstzinnige vorming, namelijk de bemiddeling, uitgevoerd.

Het voordeel van dit programma is dat het zeer breed, op provinciale schaal kan worden uitgevoerd, praktisch alle scholen in de provincie kunnen bereikt worden. Dit in tegenstelling tot wat er in de oude structuur mogelijk was. Het nadeel ervan is dat de aanpak oppervlakkig blijft, veel ruimte voor extra activiteiten voor de leerlingen en enige ondersteuning van de leerkrachten is er niet.

Om nu toch een zekere verdieping in het programma in te bouwen en te komen tot een goede samenwerking met en output van plaatselijke instellingen voor kunstzinnige vorming, zou gekoppeld aan het bemiddelingsprogramma er een aantal verdiepingselementen aan toegevoegd kunnen worden.

Voor een deel is daar al een begin mee gemaakt, plaatselijke instituten verzorgen 'kunstlessen' en ontwikkelen projecten voor het programma, maar dit zou systematischer en doelgerichter kunnen gebeuren.

Een en ander vergt op termijn meer inzet van middelen. Deze worden dan ingezet voor activiteiten en projecten die aansluiten bij het aanbod en worden niet gebruikt voor formatie, er kan een beroep worden gedaan op plaatselijke docenten.

Een nieuwe eigentijdse aanpak van de kunstzinnige vorming in Overijssel, die toch het programma de nodige kwaliteit geeft, waardoor het in vergelijking met wat in andere provincies wordt gedaan positief zal uitvallen.

- Op het terrein van de amateurkunst opereert centraal een kleine formatie (twee consulenten), dat is vergeleken met andere provincies en gezien de omvang van de provincie minimaal. Door goede amateurs op te leiden kunnen de mogelijkheden vergroot worden. Daarvoor is het nodig een zekere investering in de opleiding te doen, bijvoorbeeld door het opzetten van een amateurtheaterschool (reeds in meerdere provincies aanwezig). Daarvoor zal een geringe formatie-uitbreiding (parttime consulent) noodzakelijk zijn. Belangrijk voor de meer ambitieuze amateurkunst in de provincie is dat er een beroep kan worden gedaan op een productie/projectenfonds, van waaruit interessante producties en evenementen (festivals, circuits) financieel kunnen worden ondersteund.

- Het zou een zeer goede zaak zijn als het voorstel van het provinciebestuur om in het kader van nieuw beleid een extra investering te doen in het cultuurbehoud wordt gehonoreerd.
Knellende problemen en achterstanden zouden zo bij de kleine musea voor een deel kunnen worden weggenomen.
Behalve een fonds voor cultuurbehoud, zou de sector (musea, streekcultuur) ook hier gebaat zijn met een productie/projectenfonds, van waaruit voor de provincie interessante activiteiten op dit terrein ondersteund kunnen worden.

De combinatie van het professionele kunstenaanbod met goede amateurproducties en veelzijdige cultuurhistorische activiteiten kunnen de provincie een eigen cultureel aanzien geven.

Door extra mogelijkheden te creëren voor activiteiten en projecten, die jaarlijks kunnen wisselen, met gebruikmaking van de aanwezige steunfunctiecapaciteit van de Culturele Raad Overijssel, in te zetten als basisvoorziening, kan slagvaardig en flexibel worden geopereerd. Op die wijze kan ook de steunfunctie cultuur in Overijssel meer bijdragen aan een inspirerend cultureel klimaat met uitstraling zowel naar de eigen inwoners als naar de bezoekers van buiten.

Bijlage 1

OVERKOEPELENDE PROVINCIALE STEUNFUNCTIE-INSTITUTEN

Friesland

Instituut voor de Kunsten
Professionele kunst, Amateurkunst en Kunstzinnige Vorming
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Drenthe

Kunst en Cultuurinstituut Drenthe (K en C)
Regionale Cultuur, Beeldende kunst, Amateur en (semi) Professionele kunst en Kunstzinnige Vorming
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Overijssel

Culturele Raad Overijssel
Professionele kunst, Amateurkunst, Cultuureducatie en Geschiedenis en Cultuurbeheer,
Tentoonstellingsdienst
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Gelderland

Stichting voor Kunst en Cultuur
Professionele kunst, Amateurkunst, Kunstzinnige Vorming
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Noord-Holland

Culturele Raad Noord-Holland
Professionele kunst, Amateurkunst, Kunstzinnige Vorming, Museumondersteuning (restauratie-atelier),
Tentoonstellingsdienst
Deels advies/platformtaken, deels uitvoerende taken

Zuid-Holland

Culturele Raad Zuid-Holland
Professionele kunst, Amateurkunst, Tentoonstellingsdienst
Advies- en steunfunctie
Projectorganisatie

Zeeland

Afdeling Cultuur van de Stichting Zeeuwse Raad voor Volksgezondheid, Maatschappelijke Ontwikkeling
en Cultuur
Professionele kunst, Amateurkunst, Kunstzinnige Vorming
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Limburg

Stichting Kunst en Cultuur Limburg
Professionele kunst, Amateurkunst, Kunstzinnige Vorming, Musea/Monumenten
Steun- en ontwikkelingsfunctie

Bijlage 2

OVERZICHT SITUATIE ANDERE PROVINCIES

Inleiding

In de diverse provincies vinden we verschillende oplossingen voor de verzorgingsstructuur. Grofweg zijn er drie varianten:

- 1e. centrale steunfunctie-instituten KV (AK)
- 2e. regionale steunfunctie-instituten KV
- 3e. regionale platforms (vanuit instellingen voor KV met extra formatieplaatsen + budget van de provincie).

Wat betreft de budgetten voor de steunfunctie KV, die variëren van 5,5 miljoen (Gelderland tot 0,5 miljoen Flevoland)).

Gemiddeld budget circa 2 miljoen.

1. Eén centraal steunfunctie-instituut

Drenthe

Nieuw steunfunctie-instituut (inclusief Culturele Raad)

budget: f 3.529.975,--

Noord-Brabant

Brabant Instituut Steunfunctie KV

budget: f 1.500.000,--

Friesland

Nieuw steunfunctie-instituut (inclusief Culturele Raad)

budget: f 2.200.000,--

Zeeland

Zeeuws Steunpunt voor KV

budget: f 1.377.680,--

2. Regionale steunfunctie-instituten

Gelderland

6 regionale steunpunten KV/AK + KV taak Instituut voor Kunst en Cultuur

budget: f 5.811.937,--

Utrecht (minus stad Utrecht)

3 regionale steunpunten

budget: f 2.216.765,--

3. Regioplatforms

Noord-Holland (minus Amsterdam)

9 regio's met een platform (instellingen KV)

per regio 2 formatieplaatsen

budget KV totaal: f 3.616.900,--

budget steunfunctie KV: f 2.955.000,--

Zuid-Holland (minus Rotterdam + Den Haag)

Stichting Steunfunctie KV

5 regio's met formatieplaatsen

budget: f 2.923.744,--

project muzikale vorming met Culturele Raad Zuid-Holland: f 300.000,--

Kunsteducatie Culturele Raad Zuid-Holland: f 656.767,--

aparte post cultuureducatie/promotie: f 400.000,--

Groningen

Steunfunctie KV ondergebracht in twee centra:

SKVG (Stichting KV Groningen) en IVAK (Delfzijl) +

platform gezamenlijke muziekscholen

budget: f 1.132.500,--

4. Overige varianten

Overijssel

budget: f 660.000,-- voor cultuureducatie

Limburg

Centrale steunfunctie KV naar sociaal-cultureel werk

ondergebracht bij Stichting Kunst en Cultuur (te vergelijken met CRO)

budget: f 606.539,--

Steunfunctie KV naar onderwijs doorgedecentraliseerd naar gemeenten (instellingen)

circa f 2 miljoen

Flevoland

geen structuur

budget voor activiteiten KV: f 680.000,-- (rechtstreeks naar instellingen)

NB Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op begrotingen 93/94

Bijlage 3

PROVINCIALE INSTELLINGEN VOOR DIENSTVERLENING AAN MUSEA

Groningen

- aantal musea*: 27
- Federatie van Musea in de provincie Groningen
2 personen: consulent (70%); secretariaat (80%)
- provinciale museumsubsidie: f 50.000,-

Friesland

- aantal musea: 56
- Federatie van Friese Musea en Oudheidkamers
2 personen: consulent en secretariaat

Drenthe

- aantal musea: 34
- Drents Museum
1 persoon: consulent (50%)
museumsubsidie f 50.000,-

Overijssel

- aantal musea: 56
- Culturele Raad Overijssel
1 persoon: consulent (35%)

Gelderland

- aantal musea: 96
- Stichting Gelders Oudheidkundig Contact
13 personen: 5 (4 consulenten en 1 restaurator) in volledig dienstverband en 8 in deeltijd
- provinciale museumsubsidie: f 400.000,-

Utrecht

- aantal musea: 36
- Federatie Stichts Cultureel Erfgoed
3 personen (exclusief bureauwerkzaamheden)
- de Stichting Ondersteuning Musea (onderdeel van de Federatie SCE) ontvangt een activiteitenbudget van f 40.000,-
- provinciale museumsubsidie: f 75.000,-

Noord-Holland

- aantal musea: 107
- Culturele Raad Noord Holland
1 persoon
daarnaast zijn er 6 streekconservatoren en een restauratieatelier met 2 restauratoren
- provinciale museumsubsidie: f 300.000,-

Zuid-Holland

- aantal musea: 114
- Federatie van Musea in Zuid-Holland
8 personen: 3 in volledig dienstverband en 5 in deeltijd
- provinciale museumsubsidie: f 25.000,-

Zeeland

- aantal musea: 27
- Zeeuwse Museumstichting
2 personen; 1,2 formatieplaats
- tijdelijke provinciale subsidieregeling i.v.m. conservering en aankoop: voor 3 jaar f 30.000,-

Noord-Brabant

- aantal musea: 78
- Vereniging van Musea in Brabant
3 personen: 1 in volledig dienstverband en 2 in deeltijd
- provinciale subsidie: f 400.000,-

Limburg

- aantal musea: 44
- Stichting Kunst en Cultuur Limburg
1 persoon

* Het aantal musea is moeilijk te geven, omdat elke instelling een andere definitie voor het begrip museum hanteert. Hier wordt uitgegaan van de meest recente gegevens van het CBS, uit 1989. Het werkelijke aantal musea ligt hoger, omdat er jaarlijks in elke provincie een aantal musea bijkomt.

Bijlage 4

GESCHATTE PROVINCIALE SUBSIDIES VOOR STREEKCULTUUR (kleine musea, streekgeschiedenis, streektaal en volkscultuur x f 1000,--)

1. Friesland	3.500
2. Noord-Brabant	1.700
3. Limburg	1.500
4. Gelderland	1.500
5. Noord-Holland	1.000
6. Utrecht	650
7. Drenthe	600
8. Zuid-Holland	600
9. Groningen	550
10. Flevoland	500
11. Zeeland	400
12. Overijssel	350

Bijlage 4

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

(Beleids)begroting 1993 van de provincies: Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Beleidsnota: *Amateurkunst en kunstzinnige vorming*, Provincie Drenthe, 1993

Beleidsnota Landelijk Contact van Museumconsulenten, 1990

Beugels, P.: *Verscheidenheid als kwaliteit, Omtrekken van een beleid voor culturele vernieuwing in Zuid-Holland*, Advies aan Gedeputeerde Staten, 1990

De meerwaarde van de provincie, Strategie nota Provincie Noord-Holland, 1993

Deelprogramma 1993, recreatie, toerisme, cultuur en maatschappelijke ontwikkeling, Provincie Zeeland

Fries Cultuur-toeristisch ontwikkelings- en actieplan, 1992

IPO, Werknotitie Interprovinciaal Overleg inzake cultuurbeleid, 1992

Investeren in cultuur, Nota cultuurbeleid 1994-1996, Min. van WVC

Jaarverslag 1992, Federatie van Musea in Zuid-Holland

Kunsteducatie, ook in Overijssel, Culturele Raad Overijssel, 1991

Met cultuur in zee, Beleidsvisie voor kunsten en cultuurbehoud Zeeland, 1993-1996

Musea in Gelderland, profiel en perspectief, 1984

Op maat, Cultuurbeleid op provinciale schaal in Noord-Holland, discussie-nota van de Culturele Raad Noord-Holland, 1992

Open deuren, open vensters, Provinciaal kunst en cultuurbeleid Provincie Groningen 1993-1996

Voorstel Instituut voor de Kunsten, Provincie Friesland, 1992

Welzijnsprogramma 1993, Provincie Gelderland